

[illegible]

DE VOORNAAMSTE GRONDEN DER TEKENKONST,

Ten nutte der Leergierigen voorgestelt door den
KONSTRYKEN SCHILDER

GERARD HOET,

WAAR IN, DOOR
NATUURLYKE VOORBEELDEN,
VEELDERLEI STANT EN GEDAANTE VAN
HOOFDEN en TRONIEN,
ALSMEDE DE BEWEEGINGEN VAN
HANDEN en VOETEN,
MIDSGADERS VEELE VOLKOME BEELDEN,
ZOO
MANNEN als VROUWEN,
IN HUNNE VERSCHEIDE GESTALTEN,
VERTOOND WORDEN;
In meer dan Hondert Voorbeelden met veel zorg in't Koper gebragt,
DOOR
PIETER BODART.

Versiert met veele gemeene Grondregels der Konst, tot gemak der Oeffenaers, waar door zy in 't kort een vast Begrip kunnen krygen, om tot een zekere volkomentheid in die Konst te geraken.

Mertens

TE LEYDEN,
By JOH: ARNOLD: LANGERAK. 1723.

SCHETS
DER
TEKENKONST,
Tot Verklaringe der Titelprint.

DE geest gekent aan vlugge vlerken,
Geraakt, door dag en nacht te Werken,
Tot zyn Volmaaktheit; door een rondt
Betekent; en Legt dus den grondt
Der Tekenkonst, met wel beginnen:
De voorste stap om prijs te winnen.
Een vrugtbaar landt Dient eerst bebouwt,
Eer dat 'er 't zaadt in word betrouwt.
Geen Oefening in Handen, Voeten,
En Troniën kan immer boeten
Den lust van 't onverzaadt vernuft,
Dat voor geen zwarigheden sust.
De Tekenkonst wyst deur en trappen,
Om tot volmaaktheit op te stappen;
Haar toppunt is het Menschenbeeld,
Het schoonste door natuur geteelt.

G. HOET.

P. Bodart fec:

INLEIDING
TOT DE
TEKENKONST.

ONder alle konſten die by de beſchaafſte volkeren in achting geweeſt zyn, zo als ons de Hiſtorien getuigen, heeft altyd eene der eerſte geweeſt de Schilderkonſt, deeze is haar oorſpronk en luiſter aan de tekenkonſt ſchuldig; van welkers nutheit en nettegeregelde geſtalte der overeenſtemmende ledematen wy oordeelen het ten hoogſte nodig te zyn, om den leerlingen een klaar denkbeeld te doen krygen, hier Eenige vaſte regels voorteſtellen. Het voordeel dat zy haare oeffenaars byzet, tot aanleyding van by na alle wetenſchappen, is onwaardeerlyk. Door haar leert men een vaſt oog krygen, om gemakkelyk van de zaken te oordeelen hoe groot het eene lichaam is in tegenſtelling van een ander; wat het rechte ſchoon der volmaakte natuur is, en hoeveel zommige daar van verſchillen. Het is by voorbeeld, den genees of heelmeeſteren onmogelyk te oordeelen van de kwade geſteltheit, of mismaaktheit der menſchelyke leden, zo zy niet een

vaſt denkbeeld hebben van een ſchoon geſchapen lighaam, ik ſwyg van een menigte konſten die buiten deeze kennis te eenemaal vervallen. 't Is weynige bekent hoe gemakkelyk een zaak te bevatten is, als die klaar word voorgeſteld. Dit heeft ons genoopt, om den Leerling een makkelyk middel aan de hand te geven, met zo weinig omſlag als mogelyk is voorteſtellen: niet dat wy willen dryven dat dit alleen in alle delen gevolgt moet worden, en buiten deeze regels geene zouden zyn die een volmaakt beeld zouden kunnen uytleveren, het tegendeel ſtellen wy vaſt; maar om dat deeze maat ons de eenvoudigſte ſchynt, en dat het nodig is eenen vaſten regel te ſtellen zal men van de zaak iets zekers zeggen. Zo oordeelen wy met deeze te volgen, dat men zich buiten de allegemene beriſping kan houden. Van de breete om haar ongelykheit, en de geduurige verandering, de onderſcheide jaren, geſlagten en buiging, een byzondere maat te geven, zou ons verplichten tot het nemen van een onendig getal van Voorbeelden, en dit zou den Leerling meer verduiſteren als verklaren.

De menſch, die alles door zyn lichaam heeft de maat gegeeven, en waar van die haar naam ontleent, als duym, palm, ſpan, voet, elle en vadem, verſchaft ook zich zelf een

een maat ; en word hy afgemeten of door de tronie , of door 't hooft ; maar eer wy tot het geheel overgaan , zullen wy eerst het hoofd verdeelen dat ons in 't gevolg tot een maat zal strekken , dan handen en voeten ; op dat men dus gemakkelyker tot de andere leden overgae.

Het hooft van een volwassen Mensch verdeelt men in vier gelyke deelen , waar van het voorbeelt by letter A. op de eerste plaat is vertoont. Eider van deeze is zo lang als de Neus.

1. Van de kruin tot de afscheiding van 't hair aan 't voorhooft.
2. Van 't begin van 't hair tot den neus, of midde op de ogen.
3. Is de neus.
4. Is van den neus tot het onderste der kin. Dit deel wort weder in drie delen gescheiden.
   1. Van den neus tot den mond, van dit deel geeft een derde de hoogte der bove lip.
   2. Van den mond tot de kin , dit verdeelt geeft de helft aan de onder lip.
   3. De kin.

De breette van de tronie vlak van voren, word in vyf

deelen gefcheiden, eider ter groote van een oog, als

2. Voor de flapen van 't hooft.

2. Voor de oogen.

1. Van het een oog tot het ander.

De ooren houden de langte van den neus, en blyven altyd, hoe zich de tronie draait, tuffen de twee linien die den neus in zich fluiten, fie de voorbeelden B. C. D. der eerfte plaat.

De mond is ruim zo breet in zynen natuurlyken ftand als een Oog, en al de wefentrekken volgen het rond der linien, het zy dat die naa om hoog of naa om laag buigen; nogtans met dit onderfcheit, dat men de linien minder of meer rond begrypt, naa dat zich de tronie meer of minder agter of vooroverbuigt, fie hier van C. en D.

De Hand is drie neufen lang.

1. Van 't begin der hand tot de middelyn van den palm.
2. Van daar tot aan het tweede lit des middelften vingers.
3. Van daar tot aan den top van den zelven.

Sie hier af het voorbeelt by letter. E.

De armen zyn drie hoofden lang.

De Voet wordt verdeelt in Vier deelen, eider ter lang-

te

te van een neus.

1. De hiel.
2. Van de hiel tot den bal.
3. Van den bal tot den teen.
4. De teen zelf.

Hier af de voorbeelden by letter F.

Het lichaam is van den top tot de voetzool agt hoofden lang.

1. Van de kruin tot de kin.
2. Van de kin tot den kuil van de borst.
3. Van den borstkuil tot den navel.
4. Van den navel tot het einde des buiks.
5. Van 't einde van den buik tot op de onder dye.
6. Van de onder dye tot onder de knie.
7. Van onder de knie tot het einde der kuit van agteren.
8. Van 't einde der kuit tot de plant van den voet.

De nette verdeeling hier af vertonen wy by letter G. op de tweede plaat.

Deeze voorbeelden geven wy den Leerlingen niet, om geduurig met den passer in de hand te zitten; maar om zich te gewennen tot een vaste verdeeling en een geduurige overweging, hoe veer het een van 't ander, wat op een gelyke-hoogte staat, en wat linie regt boven malkander komt;

die dit, met de vaſtgeſtelde voorbeelden altyd in 't hooft heeft, zal gemakkelyk zyn oogmerk, in dit geval, bereiken.

In alle Menſchen is 't niet nodig deeze voorgeſtelde maat te houden; maar een Eider te ſchikken naa zyne ſtaat of waardigheit: verſchil wort'er vereiſt, tuſſen man en vrou, kint en jongeling, boer en Edelman; want men vind nooit in de volmaakte natuur leden van een verſchillig geſlagt of jaren te zamen gepaart, hier van daan is't, dat'er doorgaans een onderlinge overeenſtemming in alle deelen van 't menſchelyk lichaam gevonden word, die tot dienſt en ſieraat van 't geheel ſtrekt, om hier een klare bevatting van te geven, zo begryp een kint van vierjaren, dit zal niet langer zyn, als vyf van zyne hoofden van top tot teen; de pas gebore kinderen zyn naauwelyks vierhoofden lang, en hoe meer die in jaren toenemen hoemeer zich het onderlyf vergroot, dat zich eindelyk na mate van den ouderdom tot de volkome helft uitzet. Een jongeling van veertien jaren zal wel ſeven hoofden, die van ſeſtien ſeven en een half, die van agtien of negentien jaren komt in langte gelyk aan een volwaſſen menſch; maar verſchilt in breette en wort daar om gezeid ſcheutiger van geſtalte te zyn.

De vrouwen verſchillen van de mannen, zy hebben den hals

hals langer, de borſt en 't benedenſte van den buik wat lager, dit maakt dat zy het deel, tuſſen de borſt en navel, de helft van een neus korter hebben als de mannen, en de heup een derde van een neus, ſmalder zyn zy van borſt en ſchouders; maar breeder van heupen en deyen, de bove arm is dikker de beenen vetter, en ſmalder van voet, en om dat zy zagter gevleeſt zyn, ziet men minder ſpieren, hierom is den omtrek vloeyend en gelyker.

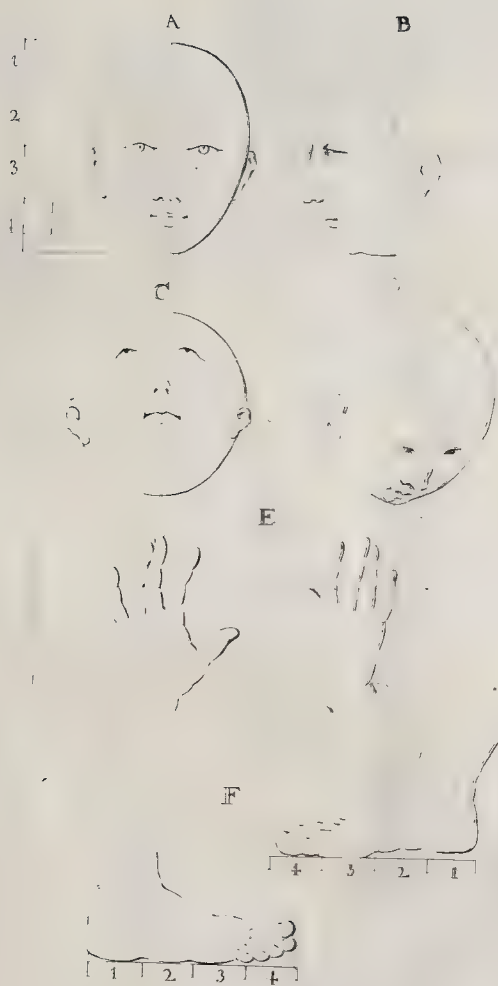
Zelfs zien wy dat de mannen, waar af wy een voorbeelt gegeeven hebben, veel van malkander onderſcheiden zyn; want zo wy 't oog ſlaan op een landman, die grof van geeſt is, die vereiſt ook zodanig een lichaam, de ſpieren zyn niet zo evenmatig de een den ander gelyk, hy is dik van hooft, kort van hals, hoog van ſchouders, dik van gewrichten en breet van voeten: in tegendeel een deftig en ernſtig man, als men veele in de hiſtorien ontmoet, dient verheven van geeſt te zyn, met een lichaam hier aan gelyk, hy is geſloten van heupen, de gewrigten klyn en vaſt in een verbonden, niet met vet of vlees overladen.

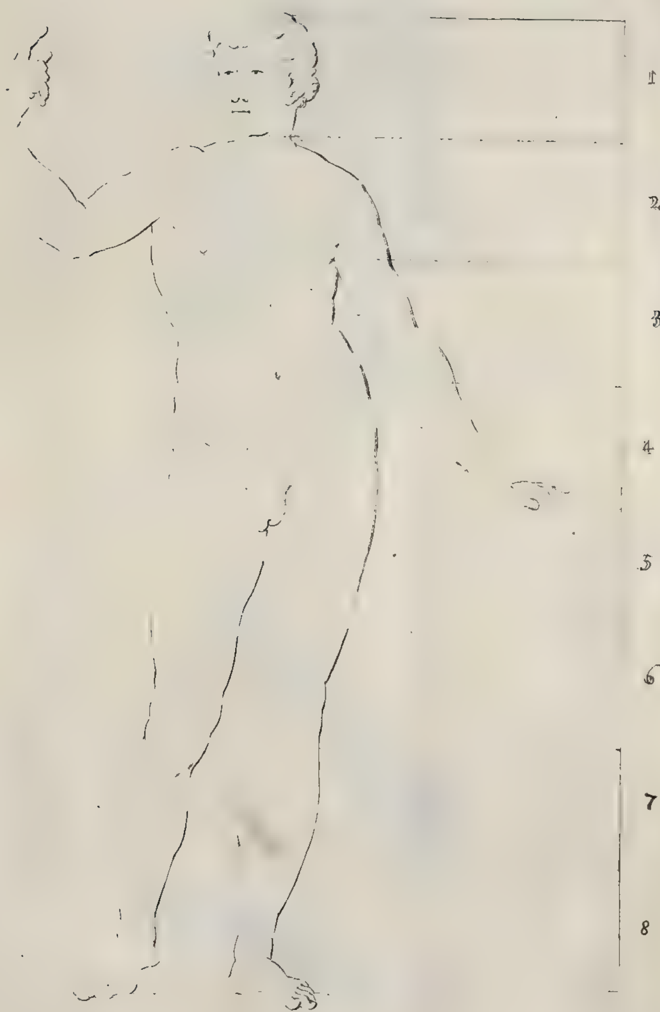
Een Krygsman moet ſterk en rouw zyn, klyn van hooft, dik en zenuwachtig van hals, breed van ſchouders, verheven van borſt, klyn van heupen en buik, de deyen en beenen

nen ſterk geſpiert, de voornaamſte ſpieren verheven en ontbonden. Zelf zodanig dat men uyt de gedaante en uyt het onzaggelyk gelaat van een Held, kan leſen de dappere daden die hem de Dichters toeſchryven.

Wat het onderſcheit van andere beelden betreft, leert men met'er tyd, door een oplettend oog, nae zyn voornemen ſchikken, en vereiſt hier niets by als een geduurige bezigheit na de volgende voorbeelden, gepaart met een denkbeelt van de voorgegeeven regels, op deeze wys durven wy den Leerling verzekeren van een goed einde.

A
B
C
E
F
1
2
3
4
4
3
2
1
1
2
3
4

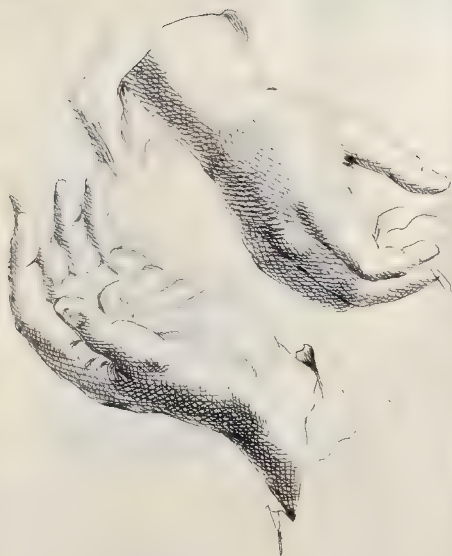

G
1
2
3
4
5
6
7
8

1

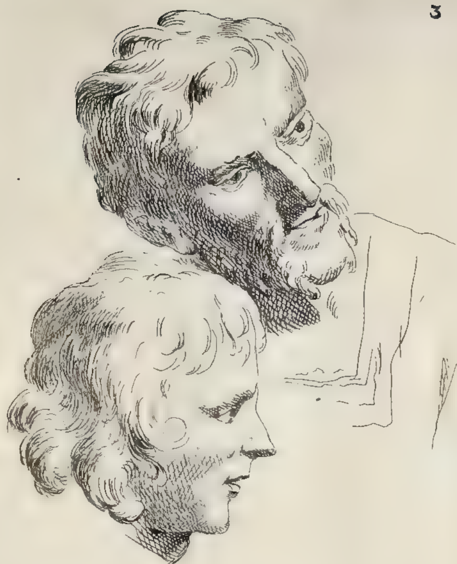
G. Hoet. del: *P. Bodart. f.*

2

G. H. del: *P. B. fec*

3

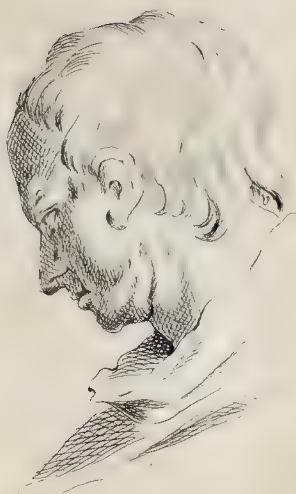

G. Hoet. del P. Bodart fec.

4

G. H. del. P. B fec

G. Hoet del: P. Bouart fec:

G. Hoet del: P. Bouart fec:

7

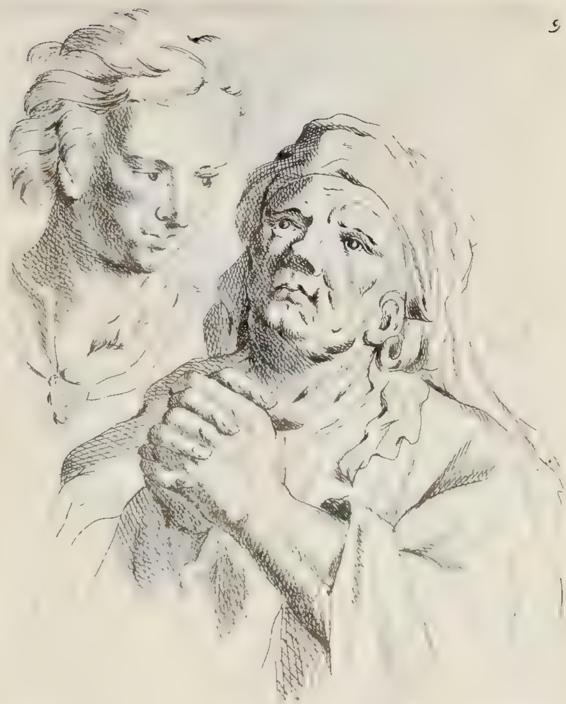
G H. del: P. B. fec:

8

P. Bodart. fec

9

G.Hoet del: P. Bodart fec

10

G. Hoet del: P.Bodart. fec:

G. Hoet. del. P. Bodart fec.

12.

G. Hoet. del: P. Bodart. fe.

G. Hoet. del.

P. Bodart. fec.

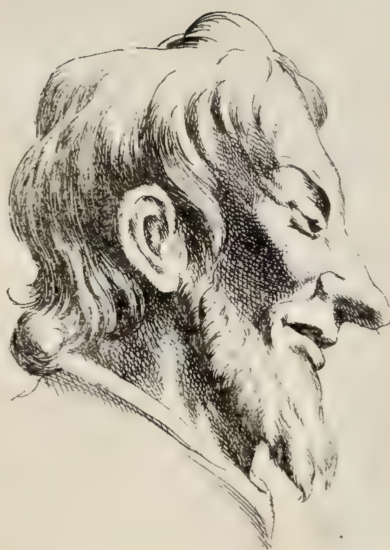
24

G. Hoet. del:

P. Bodart. fec:

15

G. Hoet del. *P. Bodart fe.*

16

G. Hoet del : *P. Bodart fec :*

17

G. Hoet del: P. Bodart. fec:

18

G. Hoet. del: P. Bodart. fec.

19

G. Hoet. del: *P. Bodart. fec:*

21

G. Hoet. del: *P. Bodart. fec:*

21

G. Hoet. del: P. Bodart. fec:

22

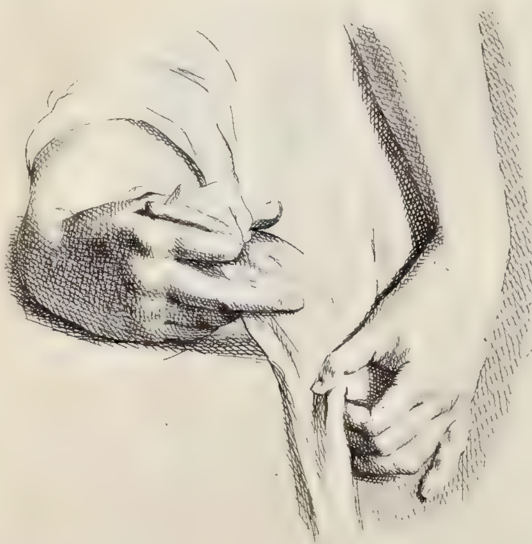
G. Hoet. del: P. Bodart. fec:

23

G. Hoet. del: *P. Bodart fec:*

24

P.B. *f*

25

G. Hoet del : P. Bodart. fec :

26

G. Hoet. del : P. Bodart. fec :

27

G. Hoet. del : P. Bodart. fec:

28

G. Hoet. del : P. Bodart. fec:

G.Hoet. del: P.Bodart. fec:

30

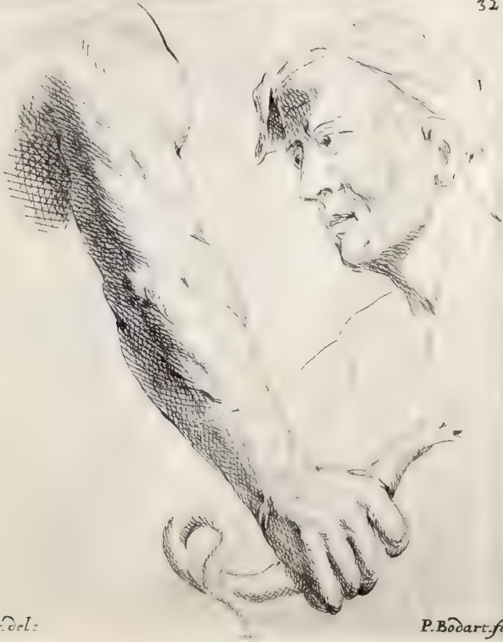
G.Hoet. del: P.Bodart. fec:

31

G.H. del: *P.B. fec:*

32

G. Hoet. del: *P. Bodart. fec:*

33

G. H. del: P. B^{t}. fec:

34

G. H. del: P. B. fec:

G.H. del: P.B. fec:

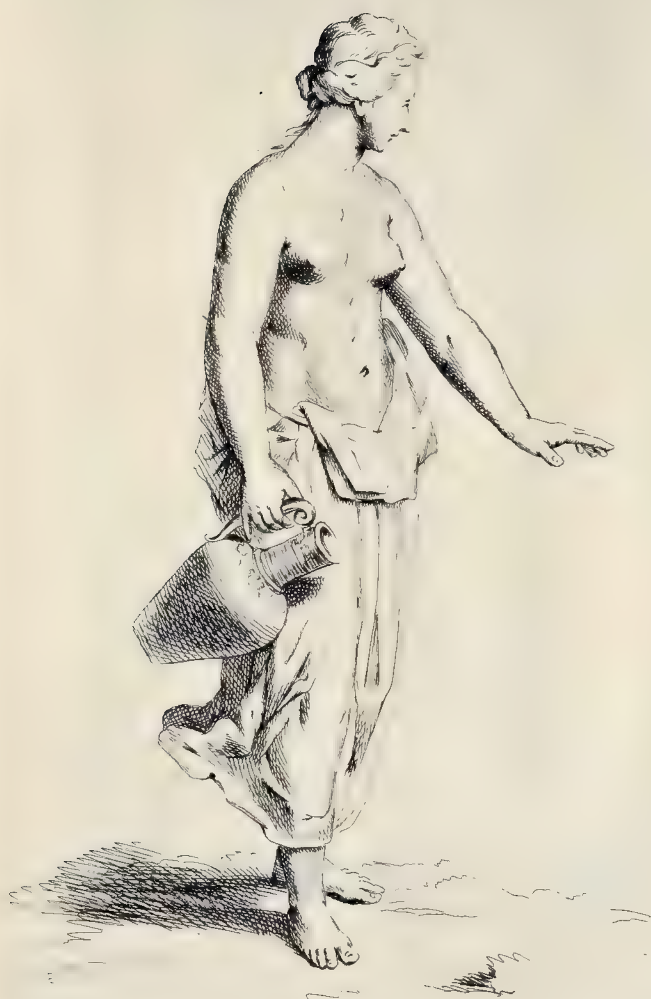
35

36

G. Hoet del : P. Bodart fec.

a.

G. Hoet del: *P. Bodart. fec:*

b.

G. Hoet del: P. Bodart. fec:

G. Hoet del:
P. Bodart fec:

d.
G. Hoet. del:
P. Bodart. fec:

G. Hoet. del :
P. Bodart. fec :

f.

G. Hoet. del: *P. Bodart. fec:*

9.

G. Hoet. del. P. Bodart. fec.

h.

G. Hoet: del: *P. Bodart: fec:*

i.

G. Hoet. del : *P. Bodart. fec :*

k.

G. Hoet. del :　　　　*P. Bodart. fec :*

1.
G. Hoet. Del:
P. Bodært. fec :

m.

G. Hoet del: *P. Bodart sc*

n.

G. Hoet del:
P. Bodart sc.

P.

G. Hoet del. P. Bodart fec.

9.

G. Hoet. del.   P. Bodart. fec.

G. Hoet del: *P. Bodart fec*

G. Hoet: del:
P. Bodart: fec:

G. Hoet. del: P. Bodart. fec

V.

G. Hoet: del.

P. Bodart: fec

X.
G. Hoet del.
P. Bodart fec.

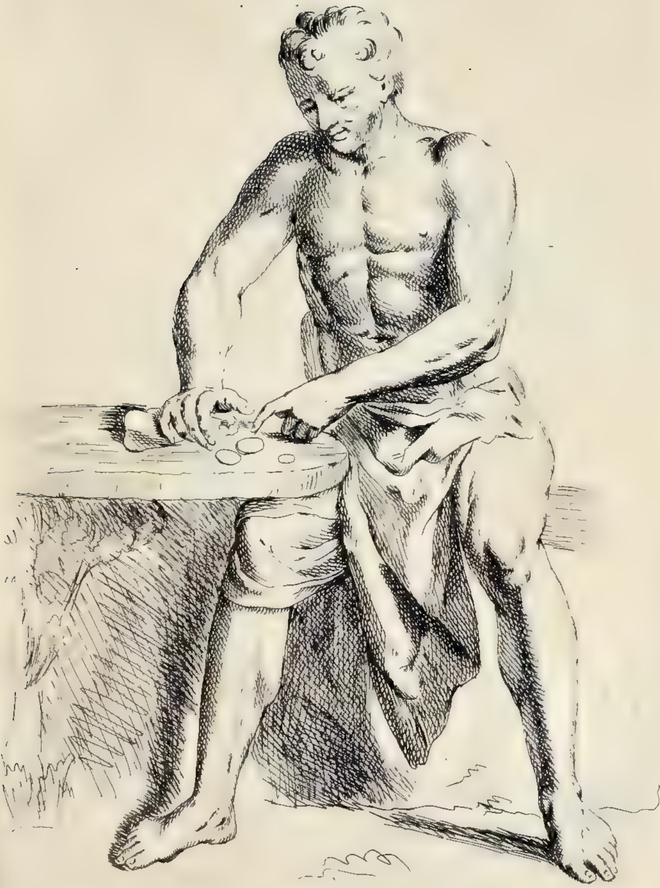
G. Hoet: del: *P. Bodart: fec.*

z.
G. Hoet. del.
P. Bodart. fec.

aa.
G. Hoet: del:
P. Bodart: fec:

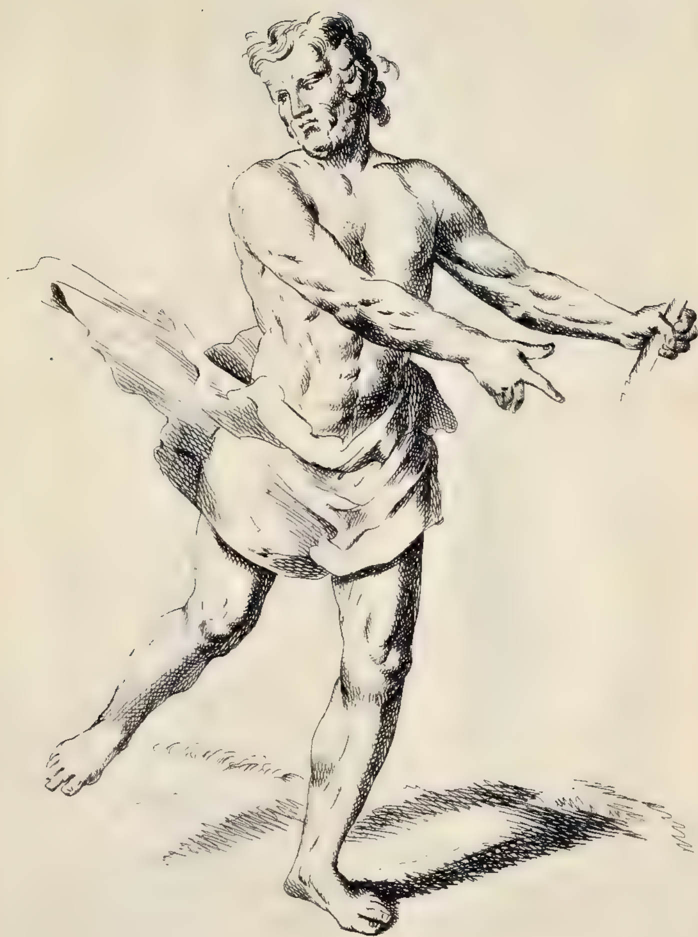
b.b.

G. Hoet del :

P. Bodart fec :

cc.

G. Hoet. del: *P. Bodart. fec:*

dd.
G. Hoet del:
P. Bodart fec:

e.e.

G. Hoet del: *P. Bodart fec:*

f.f.

99.

G. Hoet: del: P. Bodart: fec:

h. h.

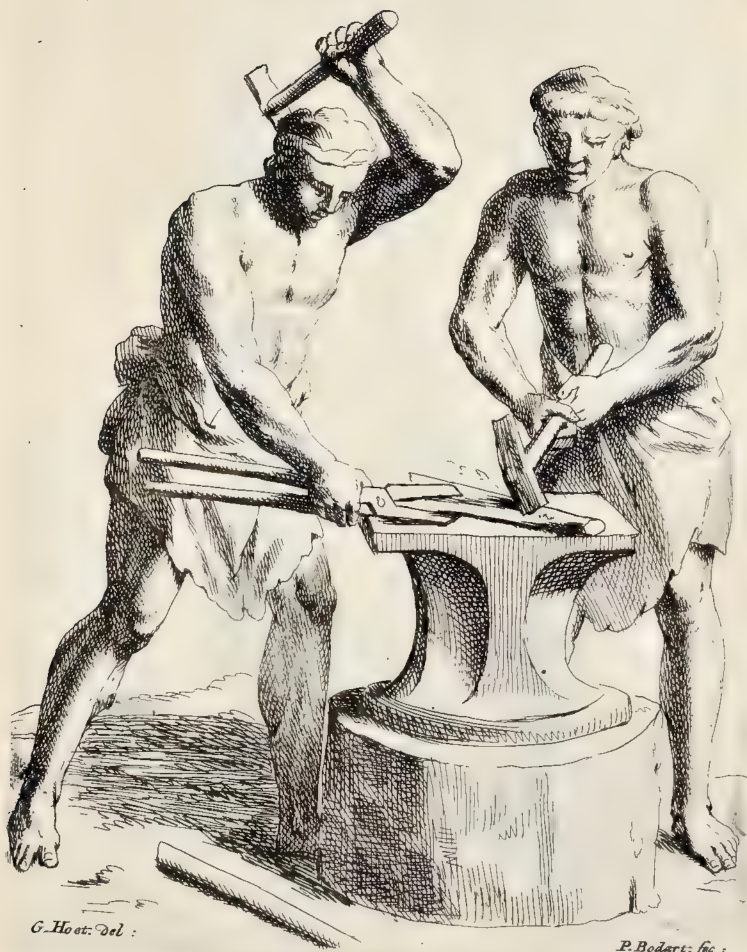

G. Hoet del: P. Bodart fec:

i.i.

k.k.

II.

G. Hoet. del.   P. Bodart. fec.

mm.
G. Hoet: del
P. Bodart: fe

G. Hoet: del:

P. Bodart: fe...

20.

G. Hoet del : P. Bodart fec :

P.P.

G. Hoet. del : P. Bodart. fec.

99.

G. Hoet. del: P. Bodart: fec

r.r.

G. Hoet: del: P. Bodart: fec.

S. 3.

t.t.
G. Hoet del:
P. Bodart fec.

G. Hoet del:
P. Bodart fec:

x.x.

y. y.

G. Hoet. del : *P. Bodart. fec.*

z.z.
G. Hoet: del:
P. Bodart: fec:

aa ii.

G. Hoet del:

P. Bodart. fec:

b.b.b.

G. Hoet. del:

P. Bodart. fec:

c c. c

G. Hoet: del: P. Bodart. fe.

ddd.

G. Hert del: *P Bodart fec.*

e.e.e.

G. Hoet del :

P. Bodart fec :

f.f.f.
G. Hoet. del:
P. Bodart: fec.

339.

G. Hoet. del :　　　　P. Bodart. fec :

h.h.h.
G. Hoet del :
P. Bodart fec :

i.i.i.
G. Hoet. del:
P. Bodart. fec:

k.k.k.

G. Hoet. del: P. Bodart. fec:

I.I.I.
G. Hoet del:
P. Bodart fec:

m.m.m.

G. Hoet del: P. Bodart fec.

n.n.n.
G. Hoet. del:
P. Bodart. fec:

G. Hoet: del: P. Bodart: fec:

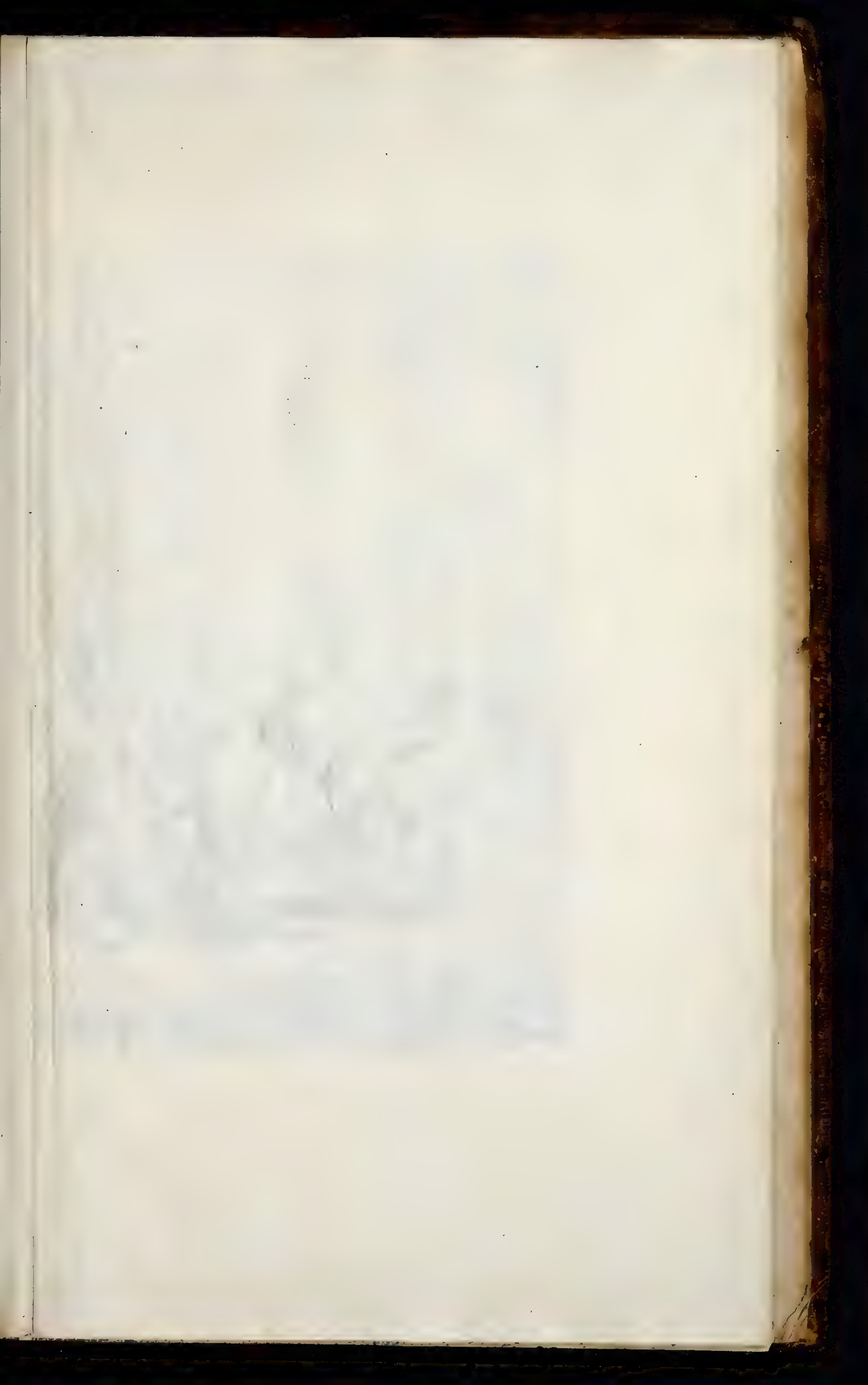
F·P·P·
Hoet: del
P. Bodart fec

G. Hoet. del:
P. Bodart. fec:

G. Hoet. del.

P. Bodart. fec.

G. Hoet. del
P. Bodart. fec

